

”Den arge”

Reflektioner och
tankar

Gro Dahle, Svein Nyhus

www.cinebox.se

Tack för inbjudan till
Samordningsförbundet Jämtlands läns konferens!

2019 års Lärande- och Dialogseminarium

Hur kan vi gemensamt förebygga våld och dödligt våld i nära relationer och dess konsekvenser?

Anita Kruse - Sakkunnig inom våldsområdet – SKL:s avdelning vård och omsorg

Vad är våld

- Fysiskt våld
- Sexualiserat våld
- Psykiskt våld
 - Materiellt
 - Ekonomiskt
 - Latent
- Försummelse
- Att bevittna/uppleva (se och/eller höra) våld i mot närstående
- Hedersrelaterat våld och förtryck
 - Kvinnlig könsstympning
 - Barn – och tvångsäktenskap

Vem utsätter? Vem blir utsatt?

Förekommer i alla:

- Samhällsklasser
- Kulturer
- Åldrar

Våra föreställningar kan vara ett hinder!

Våldet ser olika ut

Män

- Utsätts av andra män
- Utsätts utomhus
- Utsätts av någon okänd
- Våldet är en engångsföreteelse
- Ofta två anmälningar per brott

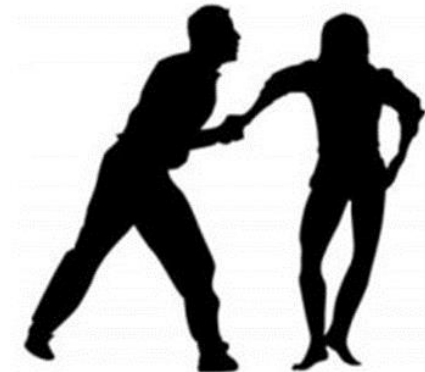

Kvinnor

- Utsätts av män
- Utsätts inomhus
- Utsätts av någon man känner
- Våldet är ofta upprepat.
- Stort mörkertal

Våldsutövaren

- **Makt och kontroll**
- **Förnekar och förminskar våldet**
- **Lägger ansvaret för våldet utanför sig själv**
- **Ser sig själv som offer**

Några hälsokonsekvenser

Psykiska

- Rädsla
- Förvirring
- Ångest
- Depressioner
- Missbruk
- Stress
- Sömnstörningar
- Suicidrisk

Fysiska

- Diffusa fysiska symtom
- Mag-tarmsymtom
- Kroniska smärttillstånd
- Blåmärken/svullnader
- Krosskador/frakturer
- Skador på ställen som ej
syns!

Psykiska hälsokonsekvenser

Sambandet mellan våld i nära relationer och kvinnors psykiska ohälsa

- **3 ggr** högre risk för **DEPRESSION**
- **4 ggr** högre risk för **ÅNGESTSYNDROM**
- **7 ggr** högre risk för **PTSD**
- *(Trevillion et al 2012, Chmielowska & Fuhr 2017)*

Betydande (signifikanta) samband mellan psykisk ohälsa och utsatthet för våld i nära relationer för både kvinnor och män

- **67 % av PSYKOS patienter** har under sin **LIVSTID** utsatts för våld och **33%** under **SENASTE ÅRET**
- **53%** av **KVINNORNA** hade blivit utsatta för våld under sin **BARNDOM** och **63 %** som **VUXNA**
- **Ätstörningar**
- **Missbruk**
- **Själv mordstankar**

(Trevillion et al 2012, Oram et al 2013, Bundock et al 2013, Jonas et al 2013)

Sambandet mellan våld mot kvinnor i nära relationer och vård inom psykiatrin

- **33%** med erfarenhet av psykiatrisk **ÖPPENVÅRD** hade utsatts för våld i nära relationer under sitt liv
- **30 %** med erfarenhet av psykiatrisk **DYGNSVÅRD** hade utsatts för våld i nära relationer under sitt liv
- *(Bengtsson – Tops 2012, Oram 2013)*

För barn som utsätts för direkt våld eller upplever våld från den ena föräldern mot den andra föräldern får det stora konsekvenser.

- **Psykologiska, fysiologiska och sociala konsekvenser.**
- **Barn som upplever våld mot sin förälder eller omsorgsperson riskerar att utveckla en allvarlig och långvarig psykisk ohälsa, som depressivitet, ångest, PTSD, självdestruktivitet, aggressivitet, svårigheter i umgänget med andra barn samt koncentrationssvårigheter och svårigheter i skolan.**
- **Barnen kan också drabbas av hälsoproblem som astma, eksem, magont, förstoppning, sömnsvårigheter, huvudvärk och ätstörningar.**

(Socialstyrelsens dödsfallsutredningar 2016-2017)

Några av våldets konsekvenser för våra ungdomar

Fråga!

- Psykosomatik
- Självskadebeteende
- Suicidalt beteende
- Tidig sexual debut – många sexuella kontakter
- Skam och självanklagelser
- Bristande tillit till vuxenvärlden
- Missbruk
- Utsatta på digitala medier

www.jagvillveta.se –

Ny sajt www.ungarelationer.se

Carolina Överlien, docent vid Institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet och Nasjonalt kunnskapssenter om vold och traumatisk stress i Norge.

Sammanfattning och utdrag från Socialstyrelsens Dödsfallsutredningar 2016–2017

- **Det fanns brister i samordningen av insatser. Samhällsaktörerna arbetade i stor utsträckning parallellt. Relevant information delades inte och ingen samordnad planering genomfördes i samråd med den enskilde.**
- **Våldsutsattheten upptäcks inte. Utredningarna visar att det mest omfattande problemet var att våldet inte upptäcktes av de involverade samhällsaktörerna. Våldet blev oftast inte känt om inte den våldsutsatta på eget initiativ hade vänt sig till en samhällsaktör för att berätta om sin utsatthet.**

DÖDLIGT VÅLD I NÄRA RELATIONER I VÄSTRA GÖTALAND 2000-2016

- **58 fall av förövare är identifierade varav 8 är s.k. utvidgade självmord där eventuella överlevande barn har mist både mamma och pappa.**
- **10 fall av förövare är kvinnor.**
- **Totalt är 59 fall av offer identifierade. En förövare dödade två kvinnor.**
- **Sammanlagt har 83 överlevande barn till offer och förövare drabbats.**

(VKV-Västra Götalandsregionens kompetenscentrum om våld i nära relationer - 2019)

Vad vill forskargruppen bidra med?

- **Kvalitativ forskning saknas**
- **Anhörigperspektiv saknas**
- **Kunskap om hur det dödliga våldet kan förebyggas**
- **Kunskap för förändring**

Ny rapport från VKV- Västra Götalandsregionen

<http://www.valdinararelationer.se/vkv/forskning/utvardering--rapporter/>

Nu har vi kommit över tröskeln – frågeformulär om våld till 2.400 patienter

Människor som har utsatts för våld söker ofta hälso- och sjukvård på grund av diffusa fysiska och/eller psykiska symtom, ofta utan att vara medvetna om att deras ohälsa kan ha samband med det våld de utsatts för.

Fallbeskrivning

Hälso- och sjukvården är en viktig aktör som har både möjlighet och ansvar att fånga upp dessa patienter, även i ett mycket tidigt skede av utsatthet, vilket kräver att personalen ställer rutinmässiga frågor om våld istället för att fråga på indikation eller vid misstanke.

Varför fråga om våld?

- Våldet syns inte utanpå
- Patienten ser inte sambandet mellan våldet och sin egen ohälsa
- Studier visar att patienter gärna vill bli frågade
- Hinder att fråga?

Att fråga om våldsutsatthet som en del av anamnesen, NCK 2010

Barn behöver skydd

ATT VÅLDET UPPHÖR

Skydd och säkerhet från nytt våld

Att föräldrar får stöd och hjälp

Att den som utövar våldet tar ansvar

ATT BARNET FÅR EGET STÖD

Att vuxna ser och agerar - anmälningsskyldigheten

Validerade frågor om våld framtagna av VKV- Västra Götalandsregionens kompetenscentrum om våld i nära relationer.

Frågor Om Våld (FOV) från 18 år

- **Har du blivit hotad, kontrollerad, förnedrad, trakasserad eller liknande av en närstående? (Med närstående menar vi partner, familjemedlem eller släkting)**
Ja Nej
- **Har du blivit slagen, sparkad, knuffad eller skadad på något annat sätt av en närstående?**
Ja Nej
- **Har du känt press att mot din vilja delta i eller se på sexuella handlingar av en närstående?**
Ja Nej
- **Har du varit utsatt för verbala, psykiska och/eller fysiska sexuella kränkningar av en närstående?**
Ja Nej
- **Har du blivit utsatt för våld enligt fråga 1-4 av någon annan person än någon närstående?**
Ja Nej
- **Har du under din uppväxt sett eller hört en närstående bli utsatt för våld enligt fråga 1-4?**
Ja Nej
- **Har du själv som vuxen utsatt någon annan för våld enligt fråga 1 – 4?**
Ja Nej

Nu har vi kommit över tröskeln -

BVC

Sammanställningen av frågeformulären från BVC visade att **26 procent** av de **795** nyblivna mammorna som besvarade frågeformuläret FOV, någon gång i livet hade varit utsatta för en eller flera typer av våld.

Att under sin uppväxt ha bevittnat/upplevt våld mot någon närstående eller annan viktig vuxen uppgavs av **14 procent**, av dessa hade majoriteten varit våldsutsatta själva.

Det var ungefär **fem gånger så vanligt** att ha varit utsatt för fysiskt, psykiskt och respektive sexuellt våld bland de som bevittnat/upplevt våld vid en jämförelse med de som inte bevittnat/upplevt våld.

Nu har vi kommit över tröskeln -

Rehabiliteringsmottagningar för vuxna samt tvärprofessionella bedömningsteam

Sammanställningen av frågeformulären visade att **52 procent** av de **575** kvinnorna och **47 procent** av de **214** männen som svarade på FOV uppgav att de varit utsatta för en eller flera typer av våld.

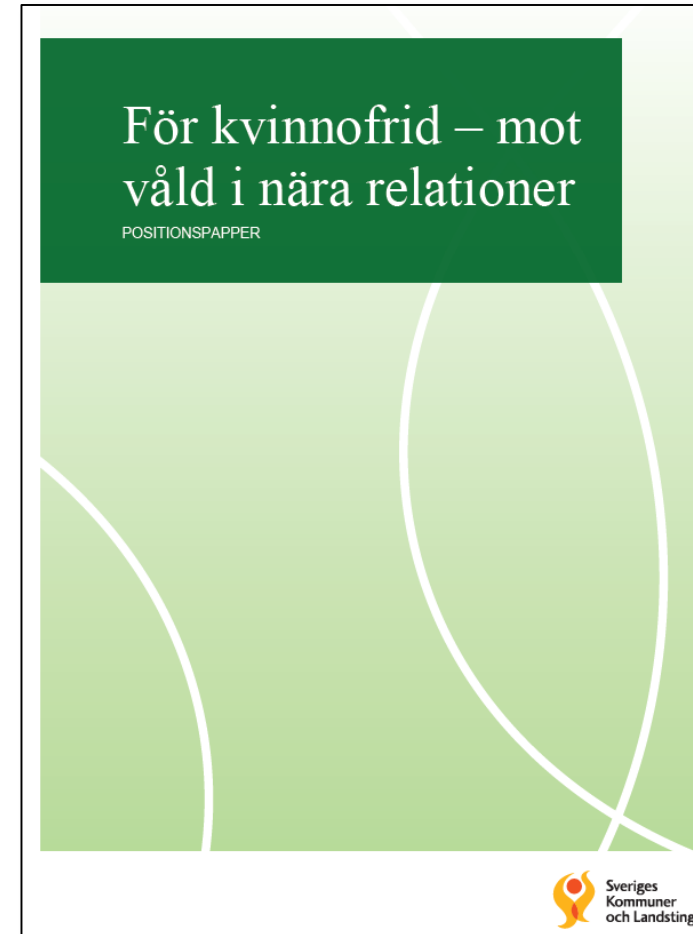
Bland kvinnorna svarade **27 procent** att de som barn bevittnat/upplevt våld mot någon närstående eller annan viktig vuxen, bland männen var denna siffra **31 procent**.

Av de kvinnor och män som svarat att de som barn bevittnat/upplevt våld mot någon närstående eller annan viktig vuxen, **hade en betydligt större andel någon gång i livet varit våldsutsatta själva.**

SKL:s uppdrag

- Intressebevakning och omvärldsanalys
- Medlemsservice och rådgivning
- Stöd i verksamhetsutveckling

Med medlemmarnas behov i centrum!

Mål för överenskommelsen mellan regeringen och SKL under 3 år – 2018-220

Stärka och utveckla kvinnofridsarbetet i kommuner, landsting och regioner utifrån målsättningarna i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer.

Resultat 2020 för SKL:s kvinnofridssatsning

1. Socialtjänsten har bättre förutsättningar att skapa hållbara strukturer för arbetet med kvinnofrid, att omsätta ny kunskap och metoder samt att följa upp arbetet med kvinnofrid på ett systematiskt sätt.

2. Hälsa- och sjukvården och tandvården har bättre förutsättningar att ställa rutinmässiga frågor om våld, att samverka med andra aktörer samt att följa upp patientärenden där det förekommer våld mot barn och/eller vuxen på ett systematiskt sätt.

5. Skola och förskola har bättre förutsättningar att etablera modeller, metoder, ge stöd, samverka och följa upp våldsförebyggande arbete som främjar jämställdhet.

Vad gör SKL inom kvinnofridsuppdraget?

- RSS (Regionala Stöd Strukturer)-nätverk med representanter från samtliga län
- **Besöker landsting/regioner/kommunförbund för dialoger med politiker, chefer och tjänstemän med ansvar för arbetet mot våld**
- **Intressebevakning av olika regeringsuppdrag som handlar om våld**
- **Intressebevakning inom närliggande områden tex psykisk hälsa och missbruk/beroende**
- **Deltar och föreläser på olika konferenser**
- **Samarbetar med andra nationella verksamheter med våldsuppdrag som tex Socialstyrelsen och Jämställdhetsmyndigheten**

Socialstyrelsens Regerings- och samverkansuppdrag med FK, AF och Migrationsverket intressebevakas

- **Ta fram en plan för utökad samverkan mellan myndigheterna 2019–2021 i frågor om:**
 - Rutiner och metoder för att upptäcka våldsutsatthet och våldsutövande
 - Övergripande information om våld, lagstiftning, skydd och stöd
 - Hänvisning till socialtjänst, hälso- och sjukvård samt rättsväsende för berörda individer
 - Förstärkt stöd till relevant personal med klientkontakter

Vad gör SKL inom kvinnofridsuppdraget för hälso- och sjukvården?

- Hälso- och sjukvårdsdirektörernas nätverk har utsett 2 **hälso- och sjukvårdsdirektörer som kontaktpersoner** samt
- **Referensgrupp med representanter från 10 regioner**- Jämtland-Härjedalen, Västernorrland, Dalarna, Värmland, Uppsala, Sörmland, Örebro, Blekinge, Västra Götaland och Skåne
- **Genomlysning av befintliga vårdprogram/medicinska riktlinjer inom HSV om våld i nära relationer** ska ligga till grund för **en studie om framgångsfaktorer och utvecklingsbehov inom HSV.**

SKL ska stödja och skapa förutsättningar för stärkt och utvecklat arbete inom socialtjänsten

Det ska ske genom att analysera medlemsbehov och utveckla medlemsstöd för hur socialtjänsten kan förbättra arbetet med att:

- Tidigt upptäcka och förebygga våldsutsatthet och våldsutövande

GE STÖD:

- till våldsutsatta och deras barn
- till utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning,
- till utsatta för prostitution och människohandel för sexuella
- ändamål
- kring utvecklingen av skyddat boende och utifrån väntad ny lagstiftning,

SKL-MÅL- FÖRSKOLA/SKOLA : Vi ska skapa förutsättningar för ett stärkt och utvecklat våldsförebyggande arbete i förskola och skola som bidrar till ökad jämställdhet

- Arbeta med skolchefer om behov och möjligheter med ett utvecklat våldsförebyggande arbete i förskola och skola
- Påverka relevanta departement och myndigheter med målet att våra medlemmar (som driver 16 000 förskolor och grundskolor) på sikt ska få ett utvecklat stöd avseende till exempel metoder och arbetssätt
- Utveckla SKL:s ordinarie arbete på området med målet att börja ge rekommendationer och stöd till medlemmarna
- Pilotverksamhet med programmet Mentorerna i våldsprevention (MVP) i ett antal kommuner inklusive fortsatt forskning och utvärdering

Hur kan vi utveckla arbetet för att förebygga våld och ge adekvata insatser när våld har utövats?

Varje år dör vuxna och barn till följd av våld från en närstående.

- **Hur kan hälso- och sjukvården, socialtjänsten och andra verksamheter bli bättre på att identifiera riskfaktorer och förebygga våld och det dödliga våldet?**
- **Vilka ytterligare beslut och åtgärder behövs för att förstärka hälso- och sjukvårdens, socialtjänstens samt andra verksamheters möjligheter att:**
 - **Förebygga våld i nära relation och på sikt förebygga dödligt våld?**
 - **Ge akut och långsiktigt adekvat stöd och behandling till de överlevande barnen?**
 - **Vilket stöd och vilka insatser behövs från nationell nivå? Tex från Socialstyrelsen, SKL, Regeringen och Jämställdhetsmyndigheten eller andra nationella aktörer?**

Diskussion och frågor

Generaliseringsbara framgångsfaktorer utifrån VKV:s arbete mot våld i Västra Götaland

- Tydliga, fasta och långsiktiga politiska uppdrag från Kommunstyrelse och Regionstyrelse eller annat högsta beslutande organ.
- Tydliga, fasta och långsiktiga tjänsteuppdrag från berörda förvaltningsledningar.
- Verksamheten och tjänstepersoner som ska genomföra uppdragen ska placeras nära en förvaltningsledning för att få ett tydligt mandat för ett genomförande och för en löpande dialog.
- Framtagande av organisationsövergripande bas- och metodutbildningar inom våldsområdet. Hur ser det ut? Vad gör jag och vilken hjälp från andra verksamheter kan jag använda mej av? Inled ett operativt samarbete med dessa.
- Framtagande av löpande "Genvägar till kunskap" med korta sammanställningar av aktuell forskning, metoder och lagstiftning inom området som läggs ut på lättåtkomliga hemsidor för påfyllning till berörd personal.
- Framtagande av detaljerade regionala riktlinjer som avser all berörd personal inom en eller helst flera kommuner, en region eller en annan verksamhet inom ett geografiskt område. De ska svara på frågor om VAD gör jag i olika situationer och HUR gör jag?
- Regelbunden återrapportering både till politiken och olika förvaltningsledningar.

Tack för att jag fick föreläsa för er!

Anita Kruse, sakkunnig inom våldsområdet

Avdelningen för Vård och omsorg, SKL

anita.kruse@skl.se

Mobil 0703-751978

